

8. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2007), Pro porjado zatverdzenya investiciynih program i proektiv ta provedenya yih derzhavnoi ekspertizy [On approval investment programs and projects and their state examination] Resolution, adopted on 2007, March 11. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1269-2007-%D0%BF> [in Ukrainian].

9. Vovkanych, S.Y., (2014). Ideologichny zasady derzhavotvoren'ya v sistemi strategizaciyi regionalnoi polityky, natsionalnoi ekonomiki ta bezpeky Ukrainy [Ideological underpinnings of state in the system strategy regional policy, national security and economy of Ukraine]. *Rehional'na ekonomika - Regional Economy*, 74 (4), 7-23. [in Ukrainian].

10. Gerasymchuk, Z.V., Vahovych, I.M., Kaminska, I.M. (2006). Finansova polityka stalogo rozvitku regionu [The financial policy of sustainable development of the region]. Lutsk, Nadstyr'ya. [in Ukrainian].

11. Varnaliy, Z.S. (Ed.). (2007). Derzhavna regionalna politika Ukrainy: osoblivosty ta strategichny prioriteti [State Regional Policy of Ukraine: features and strategic priorities]. Kyiv.: NISR. [in Ukrainian].

12. Accounting Chamber of Ukraine (2013), Zvit Rahunkovoyi palaty Ukrainy za 2012 rik [Report of the

Accounting Chamber of Ukraine in 2012]. Adopted February, 17 http://portal.rp.int/doccatalog/document/16742074/Zvit_2012.pdf [in Ukrainian].

13. Accounting Chamber of Ukraine (2014), Zvit Rahunkovoyi palaty Ukrainy za 2013 rik [Report of the Accounting Chamber of Ukraine in 2013]. Adopted February, 18 http://portal.rp.int/doccatalog/document/16744990/Zvit_2013.pdf [in Ukrainian].

14. Accounting Chamber of Ukraine (2014), Subventsii ye – dorih nemaye [Subventions are - no roads]. Adopted February, 19: <http://portal.rp.int/control/main/uk/publish/article/16744605> [in Ukrainian].

15. Nepochatenko, O.O. (Ed.). (2012). Stan ta perspektivy rozvitku finansovoyi sistemi Ukrainy [Status and prospects of Ukraine's financial system]. Uman: Publisher "Sochinsky", [in Ukrainian].

16. Chugunov, I.Ya. and others (2009), Finansy Ukrainy: instituciyni peretvorenya ta napryamy rozvitku [Finance Ukraine: institutional transformation and development directions], Kyiv, DNU AFU, [in Ukrainian].

УДК 336.153.1:332

О. М. Сукач

кандидат економічних наук,

доцент кафедри фінансів,

Черкаський державний технологічний університет, м. Черкаси

ВПЛИВ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ НА ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

У статті розглянуто сутність, зміст і підходи до трактування економічної категорії «фінансовий потенціал регіону», розкрито значення фінансового потенціалу для забезпечення сталого економічного зростання регіону. Визначено неефективне використання ресурсів, створених на його території.

Досліджено взаємозв'язок фінансового потенціалу регіону та його інвестиційної активності з обґрунтуванням відповідної моделі, яка ґрунтується на наявності та достатності власних фінансових ресурсів, які характеризують рівень фінансової стабільності регіону. Доведено доцільність використання формальних коефіцієнтів щодо оцінки приросту фінансового потенціалу за його джерелами.

Обґрунтовано доцільність створення ефективної системи фінансового стимулювання всіх учасників фінансування інвестицій у розвиток регіонів, які необхідно систематизувати у дві групи: пільги й заохочення.

Ключові слова: бюджет, інвестиційна активність, потенціал, регіон, фінансовий потенціал.

Sukach O. IMPACT OF FINANCIAL CAPACITY ON FUNDING INVESTMENTS OF REGIONAL DEVELOPMENT

The article deals with the nature, content and approaches to the interpretation of economic category "financial potential of the region," the importance of financial potential for sustainable economic growth in the region is proved. It is determined that not all financial resources created in the region are used in its territory, and, conversely, part of the financial resources generated in other regions of the country, is used here to meet the needs of the region.

The relationship of the financial potential of the region and its investment activities with justification of appropriate model is investigated. The proposed model of investment attractiveness evaluation is based on the availability and adequacy of own funds that characterize the level of financial stability in the region.

The formula to determine the value of financial potential is offered, that can describe subvention level of the region. So the question of the financial potential of the region and its investment activity management is important for further investigation and research.

Key words: budget, investment activity, potential, region, financial potential.

Трансформаційні процеси в економіці України, її інтеграція до світового співтовариства зумовлюють необхідність вирішення актуальних проблем фінансового забезпечення регіонів. В умовах сьогодення основними напрямками економічної та інвестиційної політики місцевих органів влади є

забезпечення нарощення власних фінансових ресурсів, що відповідає зміцненню фінансового потенціалу, необхідного для максимального задоволення потреб адміністративної одиниці й залучення інвестицій у її розвиток.

Фінансовий потенціал є складним і багатогранним явищем, яке має надзвичайне суспільне та економічне значення. В останні роки термін “фінансовий потенціал регіону” ввійшов у діловий обіг учених та практиків, разом з тим його зміст є досить не однозначним.

На нашу думку, найбільш точним є визначення “фінансового потенціалу регіону”, як обсягу фінансових ресурсів, що є у розпорядженні місцевих органів влади та використовуються для задоволення соціально-економічних потреб регіону. Рівень фінансового потенціалу характеризується поєднанням фінансових коштів місцевої інфраструктури та зовнішніх джерел.

Не менш важливими є питання підвищення інвестиційної активності регіонів. Аналіз наявної практики залучення інвестицій у розвиток регіонів свідчить про неможливість забезпечити розв’язання пріоритетних завдань місцевих органів влади за допомогою саморегуляції ринку. Проблеми участі органів місцевого самоврядування у фінансуванні інвестицій на розвиток регіону пов’язані з обмеженістю фінансового потенціалу щодо сприяння інвестиційній активності. Таким чином, проблема удосконалення методологічних засад впливу фінансового потенціалу на інвестиційну активність регіону, а також розробка й упровадження нових форм участі місцевих органів влади у фінансуванні інвестицій із застосуванням сучасного інструментарію реалізації інвестиційної політики, залишається актуальною в умовах економічних перетворень в Україні.

Дослідженню сутності фінансового потенціалу регіону присвячено праці вітчизняних і зарубіжних учених, серед яких: В. Боронос, В. Григоренко, Г. Возняк, С. Зенченко, В. Кравченко, В. Мамонова, Н. Сабітова, В. Свірський, Е. Ісаєв, С. Шумська, та ін.

Так, А. Загородній та Г. Вознюк стверджують, що на рівні регіону фінансовий потенціал є “загальним обсягом фінансових ресурсів, що утворюється за рахунок усіх джерел у межах адміністративно-територіальної одиниці – області, району, міста, села, селища” [5, с. 700]. С. Шумська більш детально подає визначення “фінансового потенціалу” країни чи великого економічного району, як “сукупності фінансових ресурсів (що є в наявності та які можуть бути мобілізовані) усіх сфер фінансової системи, що утворюються за рахунок внутрішніх та зовнішніх джерел, а також коштів і ресурсів із джерел, які з різних причин є недоступними чи незадіяними...” [10, с. 59]. О. Єрмакова зазначає, що фінансовий потенціал регіону не тільки фінансові ресурси, якими розпоряджається регіон у цей момент часу, а й ті фінансові ресурси, які можуть бути залучені для виконання функцій регіональних органів влади [7]. Р. Прокопенко пропонує розуміти фінансовий потенціал регіону як сукупність фінансових потенціалів усіх розташованих на його території суб’єктів господарювання – фірм, домогосподарств, державних і місцевих органів управління. В. Боронос стверджує, що фінансовий потенціал території, регіону є поєднанням таких ключових положень: базовою характеристикою потенціалу є «можливість»;

можливість є саме гіпотетичною, тобто вона необов’язково має бути використана; метою реалізації фінансового потенціалу території є просте та розширене відтворення (функціонування й розвиток) цієї території; використання, залучення та створення ресурсів уособлюють наявні, незадіяні й нові фінансові ресурси [1, с. 144].

Усі ці визначення фінансового потенціалу регіону відображають їх багатогранність. Однак, залишається не вирішеним питання формування єдиного підходу щодо визначення цього поняття та сутності фінансового потенціалу. Розв’язання потребують й питання впливу фінансового потенціалу на інвестиційну політику місцевих органів влади.

Основною метою статті є дослідження поняття “фінансовий потенціал регіону” та обґрунтування теоретико-методологічної й методичної конструкції фінансового потенціалу й фінансування інвестицій у розвиток регіону.

Базовим поняттям для визначення змісту категорії “фінансовий потенціал” є – “можливість”, оскільки наявність фінансового потенціалу необов’язково передбачає його ефективне використання та реалізацію поставлених завдань.

У процесі виконаного дослідження поглядів учених щодо поняття “фінансовий потенціал” (табл. 1.) було визначено домінування ресурсного підходу до визначення цієї категорії. Здебільшого основною складовою фінансового потенціалу є фінансові ресурси місцевих органів влади, тому що це є основа фінансового потенціалу.

В основі фінансових ресурсів місцевих органів влади є грошові відносини, що виникають на всіх етапах відтворення суспільного продукту – виробництва, обміну, розподілу (перерозподілу) і споживання. Рух фінансових ресурсів містить у собі дві взаємозалежні групи фінансових відносин, що відображають різні напрями руху грошових потоків і різну мотивацію фінансової діяльності місцевих органів влади, господарюючих суб’єктів і населення: формування грошових ресурсів і використання грошових ресурсів, що забезпечує безперервність відтворювального процесу в регіоні. Однак не всі фінансові ресурси, утворенні в регіоні, використовуються на його території, і, навпаки, частина фінансових ресурсів, сформованих в інших регіонах країни, використовується на території цього для задоволення потреб населення регіону.

У першому випадку загальнодержавні податки та збори, сплачені на території регіону, перераховуються до Державного бюджету України, а також частина доходів населення, отриманих на території відповідного регіону, перераховуються й вивозяться за його межі, де вони використовуються у розрахунках. У другому випадку місцеві органи влади отримують із Державного бюджету й бюджетів інших рівнів трансферти для виконання своїх зобов’язань та забезпечення соціальних гарантій населення, а також частина коштів, отриманих населенням та підприємницькими структурами в інших регіонах, ввозиться на його територію, що доводить відмінність поняття місцевих фінансових ресурсів та фінансового потенціалу.

Погляди учених до визначення “фінансовий потенціал регіону”

Автор	Визначення
Возняк Г. В.	сукупність фінансових ресурсів, які є в розпорядженні регіональних органів влади та використовуються з метою забезпечення соціально-економічного (поступального) розвитку регіону [3]
Булатова Ю. І.	сукупність залучених та сформованих у результаті господарської діяльності фінансових ресурсів, які надходять у розпорядження працюючих у регіоні суб'єктів економічних відносин і зумовлюють досягнення цілей соціально-економічного розвитку регіону [2]
Єрмакова О. О.	не тільки фінансові ресурси, якими розпоряджається регіон у цей момент часу, а й ті фінансові ресурси, які можуть бути залучені для виконання функцій регіональних органів влади [7]
Кушхов О. Б., Корчагін Ю. А.	сукупність регіональних грошових фондів, склад, структура і кількісна оцінка яких визначають особливості регіонального розподілу суспільного продукту і можливості внутрішнього фінансування усіх сфер діяльності в регіоні
Чуницька І. І.	здатність держави до залучення та ефективного використання фінансових ресурсів з метою забезпечення економічного розвитку [9]
Боронос В. Г.	це гіпотетична можливість території залучати, створювати та використовувати фінансові ресурси з метою забезпечення її ефективного функціонування та розвитку [1, с. 144]
Кунцевич В. О.	здатність до оптимізації фінансової системи із залучення та використання фінансових ресурсів [8, с. 127]
Голодова Ж. Г.	сукупність максимально можливих фінансових ресурсів, а також умов їх залучення, які створюються суб'єктами економіки та органами влади регіону для формування, розподілу та накопичення цих ресурсів з метою забезпечення зростання і соціально-економічного розвитку в довгостроковій перспективі, досягнення певних фінансових результатів [4]

Отже, фінанси регіону – це сукупність грошових відносин, що виникають при реальному грошовому обігу в процесі формування власних фінансових ресурсів, залучення зовнішніх джерел фінансування, розподілу й використання фінансових ресурсів, сконцентрованих у регіональному бюджеті та місцевій інфраструктурі (рис. 1).

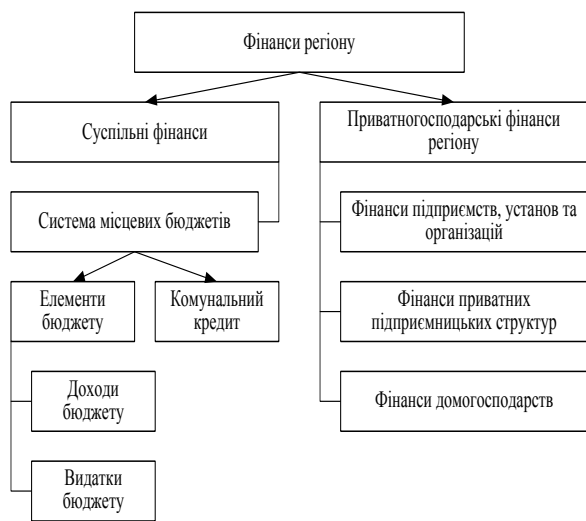

Рис. 1. Система фінансів регіону

Узагальнення різних підходів щодо визначення фінансованого потенціалу регіону та методів його оцінки, дозволили дійти висновку, що доцільно визначати, як максимально можливий обсяг власних та залучених фінансових ресурсів, які акумулюються на території регіону та можуть бути використані для

забезпечення стабільного функціонування адміністративно-територіальної одиниці.

З огляду на зазначене вище, оцінку рівня фінансового потенціалу регіону доцільно розраховувати за формулою:

$$Фпс = НД + ПНБ + Про + А + ВІД, \quad (1)$$

де: Фпс – фінансовий потенціал; ПНБ – податкові доходи місцевого бюджету; НПНД – неподаткові доходи місцевого бюджету; Про – прибуток підприємницьких структур; А – амортизація; ФОП – витрати на оплату праці населення регіону.

Включення до складу потенціалу оплати праці зумовлене тим, що не вся заробітна плата, отримана населенням, використовується на поточне споживання, частина її спрямовується на інвестиційні цілі (вкладення в цінні папери, нерухомість, депозити й т.д.).

Сучасна практика управління регіональним розвитком зіткнулась із низкою проблеми, основними з яких є: недостатність власних фінансових ресурсів; розподіл трансфертів при складанні проекту місцевого бюджету не за фактичною потребою, а за наявною бюджетною забезпеченістю території; забезпечення збалансованості місцевого бюджету не податковими методами, а шляхом регулювання через нарощення трансфертів. Вирішення зазначених проблем, на нашу думку, полягає в удосконаленні фінансового забезпечення політики інвестиційного розвитку регіону щодо створення власної дохідної бази, достатньої для формування фінансового потенціалу.

Із цією метою нами було розроблено модель взаємозв'язку фінансового потенціалу регіону з його інвестиційною активністю (рис. 2).

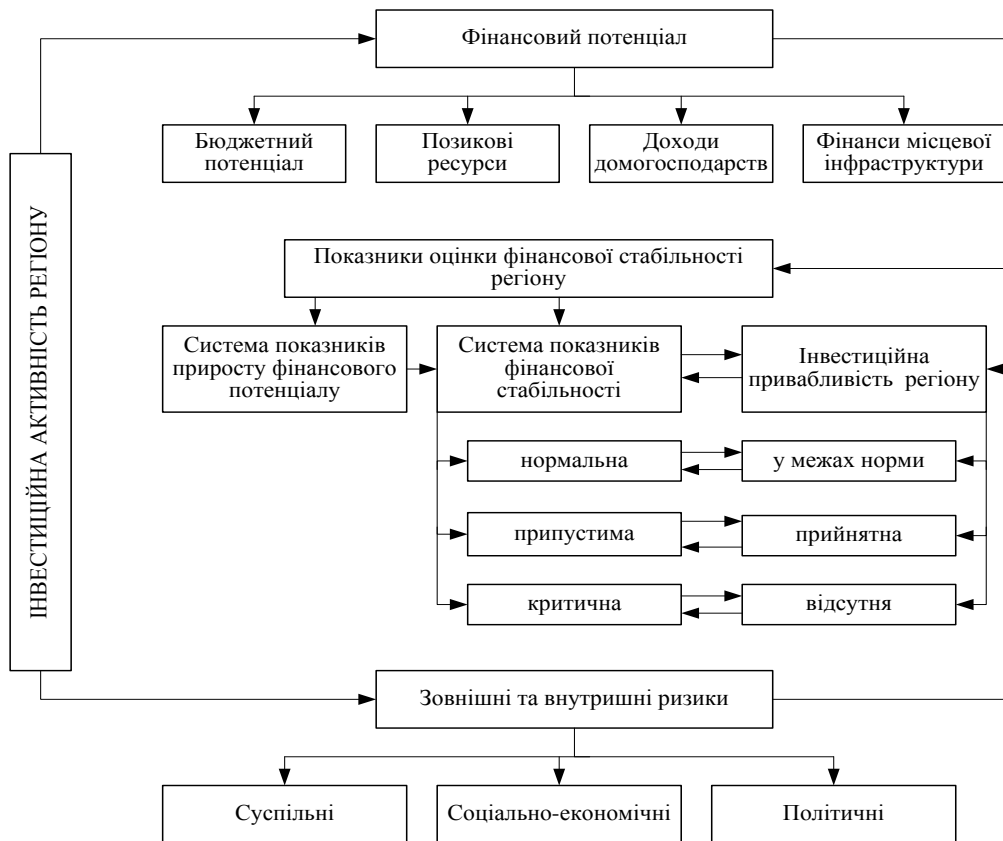

Рис. 2. Модель інвестиційної активності регіону

У запропонованій моделі оцінка інвестиційної привабливості ґрунтується на наявності та достатності власних фінансових ресурсів, які характеризують рівень фінансової стабільності регіону. З метою оцінки інвестиційної активності регіону доцільним є використання формальних коефіцієнтів щодо оцінки приросту фінансового потенціалу за його джерелами, зокрема: коефіцієнт приросту загальних доходів бюджету; коефіцієнт приросту податкових доходів; коефіцієнт приросту неподаткових доходів; коефіцієнт приросту виручки; коефіцієнт приросту доходів від платних послуг; коефіцієнт приросту розміру дотацій; коефіцієнт приросту розміру субвенцій, субсидій. Зазначені коефіцієнти дозволяють визначити рівень фінансової стійкості регіону, що є прямим індикатором його фінансового потенціалу (табл. 2).

Таблиця 2.

Граничні значення фінансової стабільності регіону

Норматив	Ознака
$\geq 95\%$ власних ресурсів регіону	нормальна
$\geq 65\% \leq 95\%$ власних ресурсів регіону	припустима
$65\% \leq$ власних ресурсів регіону	критична

В умовах обмеженості фінансових ресурсів та низького інвестиційного потенціалу регіонів на сучасному етапі, з метою залучення додаткових коштів, доцільним є розробка комплексу рекомендацій зі створення ефективної системи фінансового стимулювання всіх учасників фінансування інвестицій у розвиток регіонів, які

необхідно систематизувати у дві групи: пільги й заохочення.

Пільги, які можуть надаватися учасникам фінансування інвестицій, залежно від їхнього характеру слід поділити на податкові й бюджетні:

- податкові пільги – інвестиційний податковий кредит, спеціальні податкові режими за окремими видами діяльності, прискорений метод нарахування амортизації, зменшення величини податкової ставки, відстрочка або розстрочка податкових платежів, надання податкової ставки 0% за окремими видами діяльності, при дотриманні учасниками розроблених і встановлених зобов'язань;

- бюджетні фінансові стимули – дотації із місцевого бюджету юридичним особам і індивідуальним підприємцям, субвенції або субсидії місцевим бюджетам з різних рівнів бюджетів; розміщення інфраструктурного замовлення, інвестиції в статутні капітали чинних або новостворюваних підприємницьких структур; гарантії.

Заохоченням може стати механізм обрання найкращого інвестиційного проекту, що брав участь у конкурсному відборі, і за результатами якого гарантоване виділення грантів з бюджету та надання пільгового механізму оподаткування.

Отже, побудова ефективної моделі інвестиційної привабливості регіону є результатом поєднання ефективних форм впливу на процес формування та розподілу ресурсів регіону з метою забезпечення його стабільного розвитку та гарантій населенню.

Висновки дослідження. Спираючись на зарубіжний і вітчизняний досвід фінансового

стимулювання інвестиційної діяльності з метою забезпечення ефективної взаємодії фінансового потенціалу та інвестиційної активності регіону, доцільним є створення на території регіону зони економічного сприяння для підприємницьких структур, які зареєстровані й здійснюють діяльність на території такої зони, з наступним звільненням (повним або частковим) таких платників податків від сплати місцевих податків, наданням пільгових кредитів і інших фінансових преференцій, що дозволить розширити перелік альтернативних джерел наповнення бюджетів усіх рівнів, залучати кошти приватного бізнесу у місцеву інфраструктуру, зміцнюючи потенціал регіону.

Отже, питання управління фінансовим потенціалом регіону та його інвестиційною активністю залишається актуальним для подальшого дослідження.

Список використаних джерел

1. Боронос В. Г. *Методологічні засади управління фінансовим потенціалом території* : монографія / В. Г. Боронос. – Суми : Сумський державний університет, 2011. – 310 с.
2. Булатова Ю. И. *Формирование финансового потенциала инвестиционной деятельности субъекта Российской Федерации* : автореф. дис... канд. экон. наук / Ю. И. Булатова. – Оренбург, 2011. – 21 с.
3. Возняк Г. В. *Фінансовий потенціал регіону та проблеми його оцінки* / Г. В. Возняк. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/15_APSN_2010/Economics/66671.do.c.htm.
4. Голодова Ж. Г. *Формирование и управление финансовым потенциалом региона в целях обеспечения его экономического роста* : автореферат дис. ... д-ра экон. наук : 08.00.10 / Ж. Г. Голодова. – Москва, 2010.
5. Загородній А. Г. *Фінансово-економічний словник* / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. – К. : Знання, 2007. – 1072 с.
6. Зенченко С. В. *Формирование и оценка регионального финансового потенциала устойчивого развития экономики территории: теория и методология* : дис. ... д-ра экон. наук / С. В. Зенченко. – Ставрополь, 2009. – 391 с.
7. Ермакова Е. А. *Финансовый потенциал региона: стратегия формирования и использования* : дис... канд. экон. наук / Е. А. Ермакова. – Саратов, 2001. – 182с.

8. Куцєвич В. О. *Поняття фінансового потенціалу розвитку підприємства та його оцінки* / В. О. Куцєвич // *Актуальні проблеми економіки*. – 2004. – № 7. – С. 123–130.

9. Чуницька І. І. *Бюджетно-податкові важелі формування фінансового потенціалу держави* : автореф. дис... канд. экон. наук / І. І. Чуницька. – Податкова академія України. – Ірпінь, 2009. – 18 с.

10. Шумська С. С. *Фінансовий потенціал України: методологія визначення та оцінки* / С. С. Шумська // *Фінанси України*. – К. : ЗАТ«ВІПОЛ», 2007. – № 5. – С. 55–64

References

1. Boronos, V. H. (2011). *Metodolohichni zasady upravlinnya finansovym potentsialom terytoriyi* : monohrafiya. – Sumy : Sums'kyu derzhavnyu universytet. [in Ukrainian].
2. Bulatova, Yu. Y. (2011). *Formirovanie finansovogo potentsiala investitsionnoy deyatel'nosti sub'ekta Rossiyskoy Federatsii* : (Master's thesis Orenburg). [in Russian].
3. Voznyak, H. V. (2010). *Finansovyy potentsial rehionu ta problemy yoho otsinky*. Retrieved from : http://www.rusnauka.com/15_APSN_2010/Economics/66671.htm. [in Ukrainian].
4. Golodova, Zh. G. (2010). *Formirovanie i upravlenie finansovym potentsialom regiona v tselyah obespecheniya ego ekonomicheskogo rosta*. (Master's thesis Moskva). [in Russian].
5. Zahorodniy, A. H. (2007). *Finansovo-ekonomichnyy slovnyk*. Kyiv: Znannya. [in Ukrainian].
6. Zenchenko, S. V. (2009). *Formirovanie i otsenka regional'nogo finansovogo potentsiala ustoychivogo razvitiya ekonomiki territorii: teoriya i metodologiya*. (PhD thesis Stavropol). Stavropol. [in Russian].
7. Ermakova, E. A. (2001). *Finansovyy potentsial regiona: strategiya formirovaniya i ispolzovaniya*(PhD thesis Saratov). [in Russian].
8. Kuntsevych, V. O. (2004). *Ponyattya finansovoho potentsialu rozvytku pidpryyemstva ta yoho otsinky*. Aktual'ni problemy ekonomiky: # 7 (pp. 123–130). [in Ukrainian].
9. Chuniys'ka, I. I. (2009). *Byudzheto-podatkovy vazheli formuvannya finansovoho potentsialu derzhavy*. (Master's thesis Podatkova akademiya Ukrayiny). Irpin'. [in Ukrainian].
10. Shums'ka, S. S. (2007). *Finansovyy potentsial Ukrayiny: metodolohiya vyznachennya ta otsinky*. *FinansyUkrayiny*. – Kyiv : ZAT«VIPOL». # 5. (pp. 55–64). [in Ukrainian].